

ارزیابی پیامدهای تغییر اقلیم و تغییرات اکولوژیک زیستگاه‌های جزیره‌ای خلیج فارس و

تنگه هرمز

فریدون عوفی^{1*}؛ مهناز ربانی‌ها¹؛ سارا اردو²

¹ موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران

² دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران

*مسئول مکاتبات: sillaginid@hotmail.com

چکیده: سیستم‌های ساحلی و جزیره‌ای به دلیل شرایط زیست‌محیطی منحصر به فرد آب‌های کم‌عمق و زمینه‌های مساعد فعالیت‌های توسعه‌ای، برای بهبود پایدار جوامع زیستی ضروری بوده و بسیاری از گونه‌های حفاظت‌شده و یا در معرض خطر از زیستگاه‌های این مناطق استفاده می‌کنند. چنین ویژگی‌هایی سبب تمرکز انسان و مجموعه خدماتی وابسته به آن در نواحی کرانه‌ای گردیده و توسعه این روند فضای ناحیه ساحلی را متحول ساخته و به تدریج اشکال طبیعی و زیستگاه‌های ویژه جای خود را به مناظر انسان‌ساخت داده است. تخریب و کاهش زیستگاه‌ها عامل اصلی کاهش تنوع زیستی بوده و در نتیجه اثرات انسانی در مقیاس زیستگاه به‌طور مؤثر قابل بررسی بوده و می‌تواند در چارچوب "مدیریت اکوسیستم - گونه محور" مدیریت شود، لذا ضروری است زیستگاه‌های متنوع در بخش ساحلی - دریایی جزیره در قبال این پیامدها مطالعه شود تا فعالیت‌ها بر طبیعت آن منطبق باشد. اهمیت و ضرورت انجام این پژوهش عبارت است از: شناسایی مناطق حساس و آسیب‌پذیر و چشم‌اندازهای طبیعی و گردشگری، تعیین ویژگی‌های انحصاری و کاربری‌های ساحلی، حفاظت و احیاء زیست‌بوم‌ها و ذخایر ژنتیکی جانوری و گیاهی ساحلی - دریایی، شناخت تهدیدات زیست‌محیطی و ارتقاء ظرفیت مقابله با مخاطرات و آسیب‌ها. طبقه‌بندی زیستگاهی برای ارائه گزارش مدیریتی، ایجاد نقشه و تحلیل جامع داده‌های اکولوژیکی مورد نیاز است. ایجاد نقشه زیستگاه‌های ساحلی - دریایی، به ارزیابی اثرات فعالیت‌های انسانی بر ناحیه ساحلی، طرح برنامه‌های نظارتی و حفاظتی و همچنین مدل‌سازی اکوسیستمی کمک می‌کند. در این روش، دانش مدیران و برنامه‌ریزان مناطق ساحلی برای به‌کارگیری روش‌های جدید مدیریت حفاظت و بهره‌برداری بهینه مبتنی بر توسعه پایدار افزایش می‌یابد. به‌طوری‌که پیامدهای ناشی از پدیده تغییر اقلیم بر محیط‌زیست دریایی نیز طبق نیازها و منابع کاربران (مسائل سیاسی، اجتماعی - اقتصادی)، و با در نظر گرفتن ویژگی‌های زیستگاه و بیوتاپ (کوچکترین واحد زیستی زیستگاهی)، منجر به ابداع سیستم‌های طبقه‌بندی زیستگاهی متعدد بر اساس شرایط زمانی و مکانی متفاوت شده است. بنابراین طبقه‌بندی زیستگاهی می‌تواند با ایجاد انسجام در ارائه اطلاعات مربوط به اکوسیستم‌ها نقشی اساسی را در مدیریت آن ایفاء کند. بدین منظور تهیه اطلاعات لازم جهت ایجاد نقشه مناطق حساس اکولوژیک و تهیه بانک جامع اطلاعات زیستگاه‌های حساس و آسیب‌پذیر، انجام مطالعات لازم جهت تعیین و اجرای طرح‌های بازسازی و احیای اکولوژیک در مناطق ساحلی و دریایی مورد توجه قرار گرفته است. اهداف پژوهش، طبقه‌بندی ناحیه ساحلی از دیدگاه اکولوژیک بر اساس معیارهای استاندارد دو مولفه مهم زمین ریخت‌شناختی و پوشش زیستی است. در این خصوص، نتایج به‌دست‌آمده به تفکیک نواحی جغرافیایی به‌صورت شناسایی و طبقه‌بندی استاندارد بیوتاپ‌ها در گروه‌های اصلی زمین ریخت‌شناسی، کدبندی بیوتاپ‌های ساحلی بر اساس مدل استاندارد اکولوژی، تعیین شاخص فراوانی اکوسیستم‌های ساحلی و محدوده تحت پوشش هر سیستم نسبت به کل منطقه مورد بررسی، تعیین محدوده بیوتاپ‌ها در هر اکوسیستم و درصد هم‌پوشانی آن‌ها، و تعیین عوامل مؤثر بر ثبات و یا تخریب بیوتاپ‌ها به تفکیک عوامل انسانی و طبیعی قابل ارائه است.

کلیدواژه‌ها: تغییر اقلیم، طبقه‌بندی استاندارد، زیستگاه‌های ساحلی، خلیج فارس و تنگه هرمز